

Література

1. Беденко Е.П., Веремій А.Г. Застосування лікарських рослин Полтавщини в медицині (лікування та профілактика захворювань системи кровообігу). Полтава: «Форміка». 2000. – 44 с.
2. Беденко Э.П., Веремей А.Г. Применение лекарственных растений Полтавщины в традиционной и народной медицине. Раздел II (лечение и профилактика новообразований). Полтава: ЧФ «Формика». 2001. – 124 с.
3. Беденко Э.П., Веремей А.Г. Целебные растения Полтавщины (Раздел XI. Лечение и профилактика заболеваний органов пищеварения). Полтава: ЧФ «Формика». 2002. - 220 с.
4. Горбань А.Т., Горлачёва С.С., Кривуненко В.П. Лекарственные растения: вековой опыт изучения и возделывания. – Полтава: Верстка, 2004. – 232 с. 59 ил.
5. Ландшафтная архитектура в ботанических садах и дендропарках: Материалы III международной конференции, 8-11 июня 2011 года. – Киев, 2011. – 420 с.
6. Рубцова О.Л. Середньовічний сад: минуле і сучасне / Бібліотека «Дім, сад, город». – Київ. 2008.
7. med.com.ua/articles/8/153/html
8. poltava-obl.ru/index.php?file=13Berezot
9. ua.igotoworld.com/ru/poi_object/13478_mgarskiy-spaso-preobrazhenskiy-monastyr.htm
10. <http://482ua.com/index.php/interests/joinery/586--52-?start=1>
11. www.gazeta-ptk.org.ua/archives/8048
12. www.ukrain.travel/dr-uk/1268-mgarskyj-spaso-preobrazhenskiy-monastyr.html

УДК 631.51.9(477.631)

ДІЯЛЬНІСТЬ М.П. ДУБРОВСЬКОГО НА ПОЛТАВЩИНІ, ЯК ОДНА З ПЕРЕДУМОВ СТВОРЕННЯ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Іванченко Л.А., науковий співробітник

Національна наукова Сільськогосподарська бібліотека НААН України,
ivanch2008@gmail.com

Ключові слова: П.М. Дубровський, перший полтавський губернський агроном, лікарські рослини.

Павло Михайлович Дубровський (1857–1916) народився в родині настоятеля Харлампієвського Гамаліївського монастиря, Глухівського повіту Чернігівської губернії [6]. Отримав дві духовні освіти – в Стародубському духовному училищі і Чернігівській духовній семінарії. У 1877 р. поступив на навчання в московську Петровську землеробську і лісову академію (МСХА ім.

К. Тімірязєва) [2]. Агрономічну освіту здобув з двох напрямів – лісового і землеробського. Працював у Курському статистичному бюро, мастковим агрономом в К.Арнольдї на хут. Кучерове, Суражського повіту Курської губернії, був засновником і директором Кучерівської сільськогосподарської школи [5]. У 1887 р. Дубровського направляють в Тамбовську губернію [1], для налагодження сільського господарства – обстеження приватних господарств низки повітів. А в 1889 р. його запрошують на роботу в Полтавське сільськогосподарське товариство губернським агрономом [7].

За сімнадцять років, відданих роботі у Полтавському сільськогосподарському товаристві про Павла Михайловича кажуть, як про найдієвішого члена і співробітника. Він усіляко сприяв організації сільськогосподарських лекцій, шкіл, виставок. У травні 1896 року ним було засновано журнал «Хуторянин», який видавався як «Газета, еженедельное издание» [7]. Громадська діяльність М.П. Дубровського увіковічена в пам'яті полтавчан, зокрема жителі с. Чернухи згадують П.М. Дубровського на своєму сайті «Активну участь у житті нашого міста та повіту брали визначні люди: господарі і представники знаті, інтелігенція та землевласники з інших місцевостей. Серед них і Павло Михайлович Дубровський. За їх керівництвом, коштом та організаційними заходами розвивалось сільське господарство, місцева та переробна промисловість, кустарні промисли, певною мірою, – освіта та культура. Будувались нові виробничі, житлові та адміністративні приміщення» [12]. П.М. Дубровський – один з ініціаторів клопотання про дозвіл на відкриття в Полтаві громадської бібліотеки (1892 р.) (нині Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського) [7].

Інтерес до улюбленої справи, життєдайність та всеохопність особистості Павла Михайловича надихала і підтримувала інших упродовж усього його життя [10]. Його репрезентативна діяльність із популяризації кращого із вітчизняного галузевого дослідництва та запровадження новітнього закордонного досвіду для вітчизняної аграрної науки захоплювала. У П.М. Дубровського неподільно йшли і любов до природи, землі, відкриттів, захоплення улюбленою дослідницькою справою, цілеспрямованість і порядність, громадянська активність і соціальна робота [3]. Власники маєтків неодноразово запрошували його упорядковувати господарства. Якийсь час він був управителем маєтку Закревських у Березовій рудці, мешкав у Пирятині і навіть обирався там міським головою [8]. Мав чітко сформовані національні ідеї впродовж всього життя. Проповідував викладання в школах українською [9]. Був директором Уманського училища садівництва, однак за національні погляди його було звільнено і направлено в Петербург [11].

Перший Полтавський губернський агроном долучився до справи створення Дослідної станції лікарських рослин. Про це він згадує у звіті за 1891 рік. «Весь конец апреля, и начало мая я провел в разъездах по Миргородскому, Лубенскому и Лохвицкому уездам, вследствие Предписания Департамента Земледелия и Сельской Промышленности избрать постоянное место жительства для командированного департаментом в Полтавскую губернии в

мое распоряжения специалиста по садоводству и культуре лекарственных растений на которого возлагалось оказывать содействие развитию культуры лекарственных растений в пределах лубенского и лохвицкого уездов» [4]. «Лекарственными растениями здесь занимаются в основном женщины. Госпожа Ю.В.Белявская, имеющая в Лубнах аптеку, химико-фармацевтическую лабораторию и ведущая оптовую торговлю культурными и дико растущими лекарственными растениями... Наибольшая площадь в садах отведена под английскую мяту, иссоп, цитрон-мелиссу, руту, майоран, *Carduus benedictus* (будяк), беладону, черную мальву, ноготки (календулу), розмарин и тимин. ... в оптовом складе г-жи Белявской занимаются сушкой и обработкой товара для продажи, а также приготовлением экстрактов... Общее количество превышает 170 названий... Кроме того в лаборатории изготавливается свыше 50 названий экстрактов эфирных масел... из дикорастущего растения *Lactuca virosa* L. добывают лактукарий... Массово продают цвет бузины. Особенно на ярмарку в Десятую пятницу, собирающуюся здесь в урочище Криница возле с.Енковец. Привозятся до 700 пудов цвета бузины. Квиты коровяка (собираются возле с. Клепачихи...) горицвет, полевую ромашку» [4]. «В конце мая прибыл в Полтавску губернию командированный Департаментом Земледелия и Сельской Промышленности в мое распоряжение специалист по садоводству и культуре лекарственных растений Д.А. Шалабанов...» [4].

Вивчення наукової спадщини П.М. Дубровського стало підґрунтям для розробки нових оціночних положень про органічний взаємозв'язок підходу аграріїв до навчальної, дослідної, наукової та виробничої сільськогосподарської діяльності. Досліджений комплекс чинників, які завдяки першому Полтавському губернському агроному сприяли становленню сільськогосподарської дослідної справи. Внесок Павла Михайловича в агрономічну і дослідну справи вагомий. Плоди його праць залишаються в дії і сьогодні.

Література

1. Деятели революционного движения в России. Библиографический словарь. От предшественников декабристов до падения царизма. – Т. 5. – 80-е годы. – Вып. I. – Г-З. – М.: Изд-во Всесоюзного общества политических каторжан и ссыльно-поселенцев. – 1927–1933.
2. Журналы заседаний совета Петровской земледельческой и лесной Академии с 27 августа 1877 года. Официальный отдел // Известия Петровской земледельческой и лесной академии – М.: Тип. М.Н.Лаврова и К., Леонтьевский переул. д.14 – 1877.
3. Илличевский О. Памяти П.М. Дубровского / О. Илличевский // Хуторянин. – 1916. – № 36–37) – (2-го декабря). – С. 669.
4. Обзор Мышеподобных и млекопитающих средней и южной России. (Сос. А.А. Силантьев). / Дубровский П. Отчет о деятельности правительственного агронома по полтавской губернии за 1891 год. – СПб. – Тип. Е.Евдокимова., ул. Троицкая № 18. – 1898.

5. Павло Михайлович Дубровський. Особистості. Революційні діячі [ел.ресурс] <http://histpol.narod.ru/person/pers-05/pers05-002.htm>
6. Самородов В. Дубровський Павло Михайлович / В. Самородов // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 8 : Дл – Дя. Додаток: А – Г. – К. 2008.
7. Самородов, В.М., Кигим С.Л. Полтавське сільськогосподарське товариство (1865-1920): історія, звичаї, першопостаті / наук. ред В.М. Самородов. – Полтава : Дивосвіт, 2015. – 160 с. + 16 с. вкл.
8. Стороженко М.В. З мого життя. / Упор. і вст. ст. В. Ульяновського. – К.:Либідь, 2005. – 432 с.
9. Хуторянин – 1899. – № 5. – С. 71. [49, 71].
10. Хуторянин – 1916. – № 36–37. , С. 668..
11. Чикаленко Є. Спогади (1861–1907) / Є. Чикаленко // Спогади. – К.: Темпора. – 2003. – 415 с.
12. Лохвиця на зломі XIX-XX століть: передмістя, вулиці, провулки, кутки, урядники та визначні мешканці. [ел.ресурс] <http://gromada-lv.at.ua/index/0-11>

УДК:58.081:63:061

ЗАКОРДОНЕЦЬ АНТОН ІВАНОВИЧ – ВЧЕНИЙ ФІЗІОЛОГ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Кривуненко В.П., почесний член Вченої ради ДСЛР

Дослідна станція лікарських рослин ІАП НААН, ukrvilar@ukr.net

Ключові слова: життєвий шлях, дослідна справа, лікарські рослини

Заглиблюючись в історію створення, становлення і розвитку Дослідної станції лікарських рослин розумієш, що її успішний 100-літній шлях можливий лише завдячуючи когорті непересічних, відданих своїй справі науковців. Творчий шлях багатьох із них розпочинався з дослідних ділянок, в полях і лабораторіях дослідної станції, проте залишивши установу, за певних життєвих обставин, вони гідно продовжували започатковану справу в інших закладах.

Столітній ювілей Дослідної станції лікарських рослин дає змогу ще раз звернутися до витоків її створення і розбудови переосмислити все, що було зроблено, якими зусиллями досягалися успіхи і чого були варті невдачі. Разом з тим, ювілей, дають можливість пригадати і вшанувати тих, хто своєю повсякденною працею забезпечив визнання установи у наукових і виробничих колах, як в Україні і СРСР так і за їх межами.

Дуже важливою складовою досліджень лікарських рослин є фізіологія. Цей напрям, започаткований у Дослідній станції лікарських рослин у 30-ті роки минулого сторіччя, був підмурівком багатьох сучасних напрямів досліджень. Прикро, що нині фізіології рослин приділяється мало уваги, питання особливостей фізіологічних процесів у лікарських рослинах вивчаються фрагментарно. Про важливість і обсяги досліджень, які проводилися у цьому